provincie Drenthe

Statenstuk 2013-561

Uitvoering amendementen A2012-12 en A2012-15 'instandhoudingsubsidie Herinneringscentrum Kamp Westerbork'

Meerjarenaanvraag Herinneringscentrum Kamp Westerbork 2013-2016

Voorgestelde behandeling:
- Statencommissie Cultuur en Economie op 3 april 2013
- provinciale staten op 17 april 2013
- fatale beslisdatum: 17 april 2013

Behandeld door de heer P.H. Hofstra, telefoonnummer (0592) 36 56 25, e-mail p.hofstra@drenthe.nl
Portefeuillehouder: mevrouw T. Klip-Martin

Inleiding

Op 11 juli 2012 is door uw staten de Cultuurnota 'Oude Wereld, nieuwe mindset' voor de periode 2013-2016 geamendeerd vastgesteld. Amendement A2012-12 betreft het Herinneringcentrum Kamp Westerbork (HcKW). U hebt aangegeven een speciale positie voor het HcKW te zien en dat het wenselijk is dat de provincie een meerjarensubsidie verstrekt voor de instandhouding van de (heringerichte) historische plek.
Vooruitlopend op een goede meerjarenaanvraag van het HcKW hebt u bij amendement A2012-15 een bedrag van € 100.000,-- per jaar gereserveerd voor de periode 2013-2016 voor het HcKW. Dit besluit is door u genomen op 14 november 2012 bij de behandeling van de meerjarige subsidie musea in het kader van de Cultuurnota (statenstuk 2012-548).

Nu ligt er een concretere aanvraag van het HcKW voor de periode 2013-2016. De meerjarenaanvraag betreft:
1. activiteiten gericht op instandhouding van de toegevoegde markeringen en objecten op het kampterrein in het kader van onder andere het project Zingeving historische plek
2. groot onderhoud van herdenkingsmonumenten
3. voorbereiding van museale vernieuwing en opstelling in het Herinneringscentrum zelf
4. beschermen en publiekstoegankelijk maken (door het plaatsen van informatievoorzieningen) van historische sporen en archeologie op en rond het voormalig kampterrein

Het accent zal het eerste jaar liggen op het realiseren van onderdeel 4. De laatste jaren zal met de realisatie van de nieuwe objecten en het heringericht voormalig kampterrein het accent komen te liggen op het onderhoud daarvan (onderdeel 1). Financieel ligt het zwaartepunt op onderhoud en beheer.

Advies

1. Ter uitvoering van de amendementen inzake 'instandhouding Herinneringscentrum Kamp Westerbork' de meerjarenaanvraag HcKW 2013-2016 honoreren met een prestatiesubsidie per boekjaar van € 100.000,--.

Beoogd effect

Instandhouding van historische plek Herinneringscentrum Kamp Westerbork.

Argumenten

1.1. Er zijn voldoende waarborgen gezet om de meerjarenaanvraag van het HcKW te honoreren en daarmee ook uitvoering te geven aan uw amendement.

1.2. Uw staten zijn bevoegd te besluiten over meerjarensubsidies langer dan 3 jaar.

Uitvoering

Tijdsplanning
Subsidiëring van het HcKW voor de jaren 2013 tot en met 2016. Tussentijds, medio 2014, wordt de meerjarenaanvraag geëvalueerd.

Financiën

Totale kosten	€ 100.000,-- jaarlijks tot en met 2016
Bijdragen van derden	n.v.t.
Lasten voor de provincie	€ 100.000,-- jaarlijks tot en met 2016

Begroting:
Programmanummer: 4.4 Kunsten, erfgoed en media

Dekking:
Programmanummer: 4 4.4. Kunsten, erfgoed en media
63020504, Musea 442148: Overige musea van provinciaal belang

Tevens is in de Begroting opgenomen: subsidie voor het onderhoud van kampterrein. Dit is een structurele subsidie die al jaren wordt verstrekt aan het HcKW. Hiervoor is van 2013 tot 2016 een bedrag van € 15.400,-- plus index opgenomen. Dit bedrag is exclusief deze meerjarenaanvraag.

Europese context
Niet van toepassing.

Monitoring en evaluatie
Medio 2014 wordt bekeken of de meerjarenaanvraag HcKW tussentijds moeten worden bijgesteld. Het gaat hierbij om de verschillende kostenposten die nu wel geraamd worden in de meerjarenaanvraag, maar nog onzeker zijn omdat concrete plannen nog ontbreken.
Monitoring van deze plannen vindt plaats door volgen van de reguliere subsidiecyclus. Monitoring door de Provinciale Adviescommissie vindt plaats wanneer een inhoudelijke kwaliteitstoetsing noodzakelijk is. In dit geval bijvoorbeeld bij de museale vernieuwing en presentatie in het Herinneringscentrum, voorzien in 2015/2016.

Extern betrokkenen
Herinneringscentrum Kamp Westerbork.

Communicatie
Niet van toepassing.
Bijlagen
1. Meerjarenaanvraag Herinneringscentrum Kamp Westerbork

Ter inzage in kamer C0.39
1. Notitie van HcKW 'stand van zaken Zingeving historische plek'
2. Notitie van HcKW over subsidiering door het Rijk

Assen, 28 februari 2013
Kenmerk: 9/3.4/2013001551

Gedeputeerde staten van Drenthe,

J. Tichelaar, voorzitter
M.-A.D. van Nieuwpoort, secretaris

Uit de aanvraag van het HcKW blijkt dat de reguliere exploitatie bijna volledig is gedekt. Met de structurele subsidie van het Rijk en de eigen inkomsten is het HcKW in staat om zijn basale museale, voorlichtende en educatieve taak adequaat te verzorgen.

U hebt aangegeven dat de provinciale bijdrage aanvullend dient te zijn op de rijkssubsidie aan het HcKW. De voorliggende aanvraag betreft activiteiten die voor bijna 100% provinciale financiering worden voorgedragen. Er wordt geen andere financiering aangetrokken.

Omdat uw amendementen A2012-12 en A2012-15 een instandhouding c.q. exploitatiesubsidie voor het HcKW betekenen, wijkt u af van het Uitvoeringsbesluit Cultuurnota 2013-2016. Het Uitvoeringsbesluit Cultuurnota 2013-2016 maakt voor musea van provinciale betekenis projectmatige subsidiëring van activiteiten mogelijk in de vorm van cofinanciering. Anders dan gebruikelijk is de Provinciale Adviescommissie Cultuur niet om advies gevraagd over deze meerjarenaanvraag, aangezien het om activiteiten gaat met een meer beheersmatig en onderhoudskarakter.

Uit de meerjarenaanvraag van het HcKW valt op te maken dat een groot deel van de provinciale subsidie bedoeld is voor de exploitatiekosten van investeringen vanuit het lopende project 'Zingeving historische plek'. Voor het project Zingeving hebt u in 2011 (statenstuk 2011-507) een bedrag van € 380.000,-- beschikbaar gesteld. Omdat de concrete uitvoering van het project 'Zingeving historische plek' vertraging heeft opgelopen, is het nog niet duidelijk wat de exploitatie van de investeringen betekent voor de jaren 2014, 2015 en 2016 (zie notitie 'stand van zaken Zingeving historische plek' van het HcKW.) Tijdens het laatstgehouden bestuurlijk overleg d.d. 28 januari 2013 met het HcKW is daarom afgesproken dat de meerjarensubsidie voor 2015-2016 wordt herijkt voor de onderdelen vanuit het project 'Zingeving historische plek'. Medio 2014 zal er een evaluatiemoment zijn om de meerjarenaanvraag te herijken en te beoordelen of bepaalde verschuivingen in de aanvraag wenselijk zijn. Op basis hiervan worden er subsidieafspraken voor de periode 2015-2016 gemaakt.

Voor het jaar 2013 verlenen wij de prestatiesubsidie per boekjaar op basis van de voorliggende meerjarenaanvraag. Voor verlening van de prestatiesubsidie per boekjaar vanaf 2014 zal het HcKW zijn aanvraag inhoudelijk en financieel nader moeten invullen, waarmee wordt voldaan aan de voorwaarden van de ASV 2012.

Vorenstaande onderdelen worden als voorwaarden meegenomen in de jaarlijkse subsidiebeschikking. Tevens wordt hierbij, zoals thans gebruikelijk, een financiële disclaimer toegevoegd.

*Ontwerp*besluit

2013-561-1

Provinciale staten van Drenthe;

gelezen het voorstel van gedeputeerde staten van Drenthe van 28 februari 2013, kenmerk 9/3.4/2013001551;

BESLUITEN:

ter uitvoering van de amendementen A2012-12 en A2012-15 inzake 'instandhouding Herinnerings-centrum Kamp Westerbork' de meerjarenaanvraag HcKW 2013-2016 te honoreren met een prestatie-subsidie per boekjaar van € 100.000,--.

Assen, 17 april 2013

Provinciale staten voornoemd,

, griffier , voorzitter

coll.

HERINNERINGSCENTRUM
KAMP WESTERBORK

PROV. BESTUUR VAN DRENTHE
No.:
Ingek.: 21 FEB 2013
AFDELING Comc
TE BEH. DOOR:
DWS: G.AFD.:

College van Gedeputeerde Staten
Team Cultuur
De heer P. Hofstra
Postbus 122
9400 AC Assen

onderwerp	*kenmerk*	Hooghalen,
Instandhoudingssubsidie 2013-2016	DM-EH/190213	19 februari 2013
Zaaknummer 201201547		

Geachte heer Hofstra,

In navolging van de gemaakte afspraken op 14 januari jongstleden, doe ik u hierbij de aanvullende gegevens voor de instandhoudingssubsidie 2013-2016 toekomen.
In de bijlage vindt u de volgende stukken:
- onderbouwing instandhoudingssubsidie 2013-2016
- meerjarenbegroting

Ik hoop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

drs. D. Mulder
directeur

Oosthalen 8 · 9414 TG Hooghalen · The Netherlands
T +31 (0)593 59 26 00 · F +31 (0)593 59 25 46
info@kampwesterbork.nl www.kampwesterbork.nl

Instandhoudingssubsidie 2013–2016 - Herinneringscentrum Kamp Westerbork

Inleiding

In de Statenvergadering van 11 juli 2012 is de cultuurnota 'Oude wereld, nieuwe mindset' vastgesteld. Bij de finale besluitvorming hierover is bepaald dat het Herinneringscentrum Kamp Westerbork een instandhoudingssubsidie in het kader van de cultuurnota zal ontvangen, met als voorwaarde dat daar een goed onderbouwd plan aan ten grondslag ligt. Deze onderbouwing beogen we hiermee te geven.

Vooraf

De activiteiten die in dit voorstel worden voorgedragen voor de instandhoudingssubsidie vanuit de provincie Drenthe, worden met die subsidie integraal bekostigd. Dat betekent dat er geen andere externe financiering wordt betrokken bij de realisatie van hetgeen in de lijst 'subsidiedoelen' (zie bijlage) is opgenomen.
Over de uitgevoerde activiteiten zal in het jaarverslag van het Herinneringscentrum apart worden aangegeven dat deze zijn bekostigd vanuit de instellingssubsidie van de provincie Drenthe. Dat zal ook in de jaarlijkse verantwoording gebeuren. Omdat de verantwoordingssystematiek van het Herinneringscentrum het niet toelaat dit in cijfers te laten zien, zal dat in een apart tekstblok worden weergegeven.

1. Plannen voor de toekomst – work in progress

De provincie Drenthe heeft eerder al kennis genomen van de plannen van het Herinneringscentrum om vooral op diverse plekken op en bij het kampterrein aanpassingen te realiseren om bezoekers een beter beeld te geven van hoe het kamp vooral in de periode 1939-1945 eruit zag en werd gebruikt.[1]
Daarnaast is het ook noodzakelijk om de komende jaren binnen het museum te werken aan innovatie en vernieuwing. In de plannen ligt het echter het zwaartepunt bij zaken op en rond het kampterrein:

A. Behoudsmaatregelen/restauratie/aanvullende aanpassingen met het doel elementen te behouden maar ook beter in te zetten om het verhaal van het kamp op het terrein te verbeelden

A1 woning kampcommandant;
A2 SD-schuilkelder;
A3 aardappelbunker;
A4 rioolwaterzuiveringsinstallatie.
Voor het verkrijgen van een compleet beeld aan werkzaamheden zijn de authentieke objecten hier ook vermeld. Aangezien deze geplaatst zijn op de Rijksmonumentenlijst valt de financiering van beheer en behoud, en restauratie niet onder de provinciale subsidie maar wordt deze uit andere middelen bekostigd.

B. Terugplaatsen van originelen, dan wel (gedeeltelijke of zeer basale) reconstructie van

B1 originele barakdelen en palen van omheining;
B2 ingang en slagboom;
B3 gestileerde reconstructies van wachttorens, verlenging van barakken, deel van de omheining langs het terrein;
B4 wagon op voormalig spoortracé;

[1] Zie daarvoor: 'Kamp Westerbork tussen Knossos en Disney' en 'Kamp Westerbork in Ensemble' (beiden oktober 2011)

B5 markeren met spoorbielzen van het originele spoorwegtracé tussen het kamp en Hooghalen, met aanvullende informatie op/bij de bielzen;
B6 weghalen weg van 'boulevard des misères'; omlegging ervan langs het oorspronkelijke kampterrein; en verplaatsen 'verkeersknooppunt';
B7 objecten/markeringen in de onmiddellijke nabijheid van het kampterrein met een duidelijke historische verbinding met het kamp (zoals vuilstortplaats, kampboerderij, Heidelager, Smalspoortraject; in totaal betreft het hier een 15-tal historische sporen).

C. Daarnaast van groot belang voor het kampterrein als historische site

C1 verbetering bewegwijzering en informatievoorziening;
C2 regulier en periodiek groot onderhoud van de drie monumenten: Nationaal Monument Westerbork (de omgebogen spoorrails), De 102.000 stenen en Tekens in Westerbork (de grote markeringen even buiten het kampterrein die verwijzen naar de eindbestemmingen van de transporten).

2. Financiering van lopende zaken en nieuwe investeringen

Niet alle voornoemde activiteiten zijn onderdeel van de instellingssubsidie zoals we die nu in de vorm van dit voorstel aan de provincie voorleggen. Een deel van de noodzakelijke middelen is reeds toegezegd in de vorm van een eerdere projectsubsidie door de Provincie Drenthe, een specifieke subsidie van het Ministerie van VWS en een subsidietoekenning van Europees geld (SNN).

Om helder te schetsen waar dan de specifieke subsidiebehoefte zich voordoet waar het gaat om instandhouding van 'kamp Westerbork' (fysiek bestaande uit voormalig kampterrein en museum) de komende jaren, wordt eerst kort aangegeven langs welke lijnen het Herinneringscentrum Kamp Westerbork additionele fondsen besteedt.

Algemeen
Het merendeel van de reguliere exploitatie van het Herinneringscentrum Kamp Westerbork (beheer gebouw, faciliteiten, personeel, financiering kernactiviteiten) wordt bekostigd vanuit middelen die het Herinneringscentrum zelf genereert (entreegelden, donaties, verkoop van boeken, etcetera).
Daarnaast krijgt het Herinneringscentrum (evenals Nationaal Monument Kamp Vught, Nationaal Monument Kamp Amersfoort en Indisch Herinneringscentrum Bronbeek) jaarlijks een vaste exploitatiesubsidie van het Ministerie van VWS. Die subsidie is bedoeld voor 'het in stand houden van een infrastructuur die het mogelijk maakt om de herinnering aan WOII blijvend betekenis te laten houden'.
Het Herinneringscentrum Kamp Westerbork is met deze structurele subsidie van de rijksoverheid als basis – dit betreft ca. 25% van de exploitatie – en de eigen inkomsten in staat om haar basale museale, voorlichtende en educatieve taak adequaat en professioneel te verzorgen.

Aanvullende financiering type 1
Wat bovengenoemde reguliere inkomsten niet dekken, zijn investeringen, groot onderhoud en andere taken die het Herinneringscentrum moet ondernemen om zowel de plek als het verhaal van de Jodenvervolging in Nederland vanuit die plek op een integere manier een hedendaags publiek, in het bijzonder jongeren aan te reiken.

Dat betekent dat alle onder 1 genoemde extra investeringen en activiteiten niet langs reguliere weg bekostigd kunnen worden. Om die reden is met name voor de activiteiten A1, B1, B2, B4 en C1 al aanvullende subsidie gevraagd en ontvangen vanuit provincie Drenthe, SNN en het Ministerie van VWS. Die aanvullende subsidie zal vooral worden opgesoupeerd door de werkzaamheden aan de woning van de kampcommandant, gezien de staat waarin deze is geraakt (ingrijpende conserveringsmiddelen noodzakelijk) en de nabije omgeving ervan, maar ook de ambities die vervat

zijn in de plannen om deze woning zowel een permanent lieux de mémoire, als een plek waarin leven en activiteit moet plaatsvinden, te maken.
Hierbij moet wel worden benadrukt dat de subsidie die hiervoor is toegezegd in de kosten voorziet van ontwikkeling, research en daadwerkelijke realisatie. De kosten voor de instandhouding van die extra voorzieningen/objecten zitten niet in deze subsidiegelden.

Hierbij passen drie opmerkingen.
a. Het Herinneringscentrum draagt zelf ook bij aan deze extra investeringen; in de meerjarige begroting is daarvoor een bedrag van € 300.000,= opgenomen.
b. Bovenstaande betekent dus dat een deel van de beoogde activiteiten (concreet: A2, A3, A4, B3, B5, B6 en C2) in de plannen, en een deel van de kosten voor de wel toegekende activiteiten (namelijk: het beheer en in stand houden van de investeringen), door het Herinneringscentrum zelf moet worden opgebracht. Een deel hiervan komt dan ook in dit voorstel voor de instandhoudingssubsidie onder de cultuurnota terug.
c. Een niet onaanzienlijk deel van de benodigde middelen zit niet zozeer in 'materialen & arbeid', maar in onderzoek/ontwerp/advies. Want hoewel de ambities en het vergezicht wel helder kan worden geformuleerd, is de weg daar naar toe geen blauwdruk. Van papier naar realisatie vergt denkwerk en daarin moeten steeds keuzes worden gemaakt en dilemma's opgelost die vooraf niet allemaal bekend waren en zijn. Dat betekent dat de planning altijd met een zekere marge moet worden genomen (je weet vooraf niet exact hoe lang die fasen duren) en ook dat begrotingsposten vooraf niet op de euro nauwkeurig kunnen worden ingeschat.

Aanvullende financiering type 2
Voor een deel van de activiteiten van het Herinneringscentrum, met name extra activiteiten die vooral te maken hebben met educatie en collectie, wordt zoveel mogelijk financiering gezocht buiten de reguliere subsidiemogelijkheden om. Voorbeelden hiervan:
- digitalisering collectie-items
Hiervoor werd en wordt een beroep gedaan op nationale digitaliseringsprogramma's als 'Metamorfoze' van de Koninklijke Bibliotheek;
- bouw nieuwe database om gegevens uit *Een Naam en een Gezicht* van het Herinneringscentrum te kunnen verbinden met de gegevens van het *Digitaal Joods Monument* (in beheer bij het Joods Historisch Museum).
Hiervoor wordt financiering gezocht bij 'goede doelen organisaties'.
- het verzorgen van gastsprekers in de scholen
Hiervoor is een projectsubsidie vanuit het Ministerie van VWS ontvangen, echter deze is niet structureel, dus wordt momenteel gezocht naar andere bronnen;
- het organiseren van een jaarlijkse educatieve reis met PABO-studenten naar concentratiekamp Ravensbrück in Duitsland
Tot dusverre gefinancierd door het Nationaal Comité 4 en 5 mei.
- het ontwikkelen van een samenwerkingsverband en overkoepelende website over '*Stolpersteine*'; de betekenis ervan, hoe als gemeente of lokaal comité te werk te gaan als men deze stenen wil plaatsen, aan het publiek tonen van gegevens over alle reeds geplaatste stenen.
- het opsporen en audiovisueel vastleggen van laatste getuigenissen van mensen die woonden langs de spoorlijn Westerbork – Leer (Dld)
Dit is een onderdeel van het project In het spoor van Anne Frank, dat gefinancierd wordt met middelen van het Land Niedersachsen, Landeskreis Leer, provincie Drenthe en Europese gelden.
- het ontwikkelen, maken en doen aanbrengen van markeringen en informatieborden bij het grootste deel van de meer dan 40 Joodse werkkampen die zich vooral in het noorden en oosten van Nederland hebben bevonden
Hiervoor worden de betreffende gemeenten alsmede lokale ondernemingen benaderd met het verzoek om de markeringen te bekostigen.

Bij het voorgaande past wel een opmerking.
Als projectsubsidies voor dit soort activiteiten worden gevraagd en verstrekt, zijn daarmee in het algemeen niet alle kosten gedekt die met zo'n activiteit gemoeid zijn. Een deel van de directe, maar zeker ook de indirecte kosten (personele lasten, ondersteuning, bureaukosten, overhead, pr) is nauwelijks goed in zo'n aanvraag te kwantificeren en te onderbouwen. Die kosten worden echter wel gemaakt. Deze worden door het Herinneringscentrum Kamp Westerbork zelf gedragen en bekostigd uit de eigen inkomsten.

3. Meerjarige subsidiebehoefte voor instandhouding en behoud

In het voorgaande is gepoogd meer inzichtelijk te maken langs welke lijnen de financiering van de verschillende activiteiten plaatsvinden, met name de activiteiten die vallen buiten het reguliere in stand houden van de historische plek en het museum, het ontvangen van de bezoekers, het bieden van een plek van herdenking en bezinning en de reguliere taken op het gebied van educatie en voorlichting die het Herinneringscentrum vanuit zijn kerntaak verzorgt. Voor de in de bijlage met X gemarkeerde onderdelen geldt dat het gaat om investeringen waarover in een later stadium nadere informatie aan de provincie zal worden aangereikt, om inzicht te geven in de partijen die bij deze activiteiten worden betrokken en een nadere planning per activiteit.
Dit brengt ons bij het formuleren van de specifieke subsidiebehoefte de komende jaren, waar de provinciale instandhoudingssubsidie van € 100.000,= per jaar zeer nodig is. In de opstelling is ook de vigerende waarderingssubsidie van ca. € 15.000,= opgenomen, vandaar dat we zijn uitgegaan van een totaalbedrag van maximaal € 115.000,= dat vanuit de provincie kan worden verstrekt (situatie 2013).

In bijgaand overzicht wordt aangegeven welke specifieke doelen voor deze instandhoudings- en waarderingssubsidie zijn benoemd. Hierbij is getracht zo helder mogelijk de intensivering van kosten voor beheer en onderhoud als gevolg van extra objecten en markeringen op het kampterrein inzichtelijk te maken. Het Herinneringscentrum wil met deze intensiveringen het kampterrein als belangrijk en op zichzelf staande herinneringsplek beter positioneren naar (potentiële) bezoekers toe. De intensiveringen maken het mogelijk meer rondleidingen voor individuele bezoekers in te plannen; de periodes waarin de algemene rondleidingen voor bezoekers worden aangeboden zijn en worden dan ook uitgebreid. Ook is ervoor gekozen om beter te monitoren hoe goed het terrein wordt bezocht. Om die reden worden de bezoekers op het terrein sinds kort geteld.

Hoewel de aandacht vanzelfsprekend sterk is gericht op de noodzaak van middelen voor een goed beheer van het terrein en een versterking van de zingeving en (re)presentatie daarvan, wordt in dit financiële overzicht de waarderingssubsidie, en vanaf 2014 ook een beperkt deel van de nieuwe instellingssubsidie toebedeeld aan het museum zelf. Naar ons inzicht past dit in de context van de al langer lopende waarderingssubsidie. Bovendien laten de plannen waaraan eerder is gerefereerd zien dat het noodzakelijk is om de komende jaren ook voor wat betreft het museum een aantal stappen te gaan zetten om ervoor te zorgen dat het Herinneringscentrum Kamp Westerbork zowel binnen als buiten zijn muren nieuwe generaties blijft aanspreken. Daarnaast is het streven erop gericht de vondsten uit het archeologisch onderzoek, die door de provincie in bruikleen aan het Herinneringscentrum zijn gegeven, een plek te geven in de museale opstelling.
Dit streven past ons inziens geheel bij de strekking van het amendement op basis waarvan de instellingssubsidie door de provincie is besloten.

Instandhoudings- en Waarderingssubsidie 2013–2016 - Herinneringscentrum Kamp Westerbork

Subsidiedoel	Omschrijving		2013	2014	2015	2016
Coördinatie en aansturing alle volgende onderdelen.	- Aansturen werk vrijwilligers - Begeleiden inhuur externe krachten - Coördinatie werkzaamheden		10.000	12.000	14.000	16.000
Beheer & Onderhoud kampterrein, uitvoering werkzaamheden	*Dagelijks*: inspectie/klein onderhoud; ca. 1,5 uur per dag. *Periodiek*: forse snoeiwerkzaamheden (dit wordt intensiever maar ook structureel naarmate er meer zichtlijnen worden gerealiseerd), grind verschonen, paden netjes houden/ herstellen, grasmaaien taluds kampterrein, bewegwijzering, onderhoud nieuw wandelpad 'boulevard des misères'.		18.000	21.000	25.000	30.000
Beheer & Onderhoud monumenten (C2)	2013-2016: regulier onderhoud monumenten 2014-2015: schoonmaak- en herstel 102.000 stenen[1] 2016: groot onderhoud Tekens en Jerusalem Stone		5.000	10.000	10.000	10.000
Beheer & Onderhoud nieuw aangebrachte of gerestaureerde markeringen / objecten (B3, B5, B6)	Tot 2014 zijn de extra kosten nog beperkt, omdat dan de meeste markeringen / objecten nog moeten worden aangebracht. Vanaf 2015 vergt dit wel een behoorlijke extra inspanning.		10.000	20.000	30.000	40.000
SD-schuilbunker (A2)	Groot onderhoud 2015 Jaren daarvoor en daarna: bijhouden, regulier		nvt	nvt	nvt	nvt

[1] Momenteel vindt hier groot onderhoud plaats, maar blijkt dat te lang niet goed schoonhouden van de stenen veel extra werk op de langere termijn met zich mee brengt. Dat willen we komende periode vermijden.

	beheer en herstel.					
Aardappelbunker (A3)	2014: groot onderhoud Jaren daarna: bijhouden, regulier beheer en herstel		nvt	nvt	nvt	nvt
Rioolwaterzuiveringsinstallatie (A4)	2013 ontmossen, kleine reparaties. 2015 groot onderhoud Overige jaren: bijhouden, regulier beheer en herstel.		nvt	nvt	nvt	nvt
Beschermen, toegankelijk maken, bewegwijzeren en infovoorziening Vuilstortplaats (B7) X	De eerste maatregel is het beschermen van deze site met structureel afdekmateriaal.		20.000	10.000	-	-
Toegankelijk maken, bewegwijzeren en infovoorziening sites rond kampterrein (B7) X	ca. 15 historische sporen, w.o. Heidelager, kampboerderij en smalspoortraject		15.000	15.000	15.000	5.000
Beheer & onderhoud voorzieningen museumfaciliteiten voor bezoekers X	2015: op beperkte onderdelen museale opstelling aanpassen, moderniseren, uitproberen digitale toepassingen in de vorm van pilots. 2016: ontwerp nieuw museaal concept voor vaste opstelling.		-	-	10.000	10.000
Aanschaf, beheer & onderhoud en afschrijving systeem digitale infovoorziening historische plek X	2013: keuze systeem en ontwikkelen software 2014: aanschaf		25.000	15.000	5.000	5.000
Rondleidingen (excl. schoolgroepen)	2013 – 150; 2014 – 175; 2015 – 200; 2016 – 200 Inzet door vrijwillige medewerkers		5.500	6.500	8.000	8.000
Onvoorzien	ca. 5% van totaal		6.000	6.500	7.000	7.500
Reservering groot onderhoud	Betreft de monumenten; periode van 20 jaar		5.000	5.000	5.000	5.000
Totaal Kosten			**119.500**	**121.000**	**129.000**	**136.500**

Instandhoudingssubsidie			*100.000*	*100.000*	*100.000*	*100.000*
Waarderingssubsidie			*15.500*	*16.000*	*16.500*	*17.000*
Subsidies Provincie Drenthe			**115.500**	**116.000**	**116.500**	**117.000**
Bijdrage Herinneringscentrum			**4.000**	**5.500**	**12.500**	**19.500**
Totaal Baten			**119.500**	**121.000**	**129.000**	**136.500**